

'KENDİLEME' ODAĞINDA KENTTE YÜRÜMENİN MEKÂNSAL TOPOLOJİSİ: VAN ÖRNEĞİNDE ALT YÜRÜME BÖLGELERİ ⁽¹⁾

Yasemin İLKAY *

* Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Özet

Kentin bedenimize de zihnimize de biz farkında olmadan sürekli dokunduğu en gündelik deneyim yürümektir. 'Yürüme edimi' müşterek mekânı sahiplenme ve işaretleme pratiklerimizden de en temel olanıdır. Bu çalışma, yürüyen bireyin müşterek mekânı, durma-hareket etme ikilemi içinde nasıl anlamlandırıldığına ve kendilediğine odaklanarak, Van'da gözlenen farklı yürüme bölgelerini ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Araştırma sorusu, Lynch'in metodolojik kent imgesi kavramlarının Seamon'un kuramsal yere bağlanma çerçevesiyle sentezlenmesi yoluyla, Van örneğinde 2016-2018 yıllarında yapılan ön gözlemlere ek olarak Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimarlık ve planlama öğrencileriyle 2016-2020 yılları arasında yapılan ders içi çalışmalar, 2020 yılı bahar döneminde Kent, İnsan ve Çevre dersi bünyesinde yapılan derin görüşmeler ve toplanan zihinsel haritalar aracılığıyla yanıtlanacaktır. Yürüme bağlamında ayrışan kentsel alt bölgeleri fark etmek, politika ve tasarım süreçlerine girdi oluşturacak, daha nitelikli ve ait hissedilen yaya bölgeleri oluşturmanın kapısını aralayacaktır.

(1) Bu makale 10-12 Eylül 2020 tarihleri arasında düzenlenen 7. Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Ağı (KBAM) Sempozyumu kapsamında sunulan aynı isimli bildirinin tam metnidir.

Submitted | Gönderim: 24.08.2020
Accepted | Kabul: 12.03.2021

Correspondance | İletişim:
yasemin.ilkay@gmail.com

doi: 10.5505/sjcrp.2021.43153

Anahtar Kelimeler: Sokak, Yürüme Edimi, Kent İmgesi, Kendileme, Psikocoğrafya, Van.

NEDEN 'YÜRÜMEK' ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA?

'Yürüme edimi' kentsel müşterek mekânı sahiplenme pratiklerimizden en gündelik ve ilksel olanıdır. Yürürken saptığımız ya da planladığımız rotaları ve duraklarımızı belirleyen psikolojik, sosyal ve fiziksel katmanlar birbiriyle etkileşime girerek, kentte Paquot'un (2011) '*güzergahlar dantelası*' diye ifade ettiği deneyim örüntülerinin örülmesine ve bireylerin kişisel yürüme repertuarlarını oluşturmalarına yol açar. Bu örüntüler bireyin zihninde, bedeninde ve gündelik hayatında örülürken, kentte de farklı ritim ve kullanım yoğunluklarıyla *okunabilir* hale gelir. Lynch'in (2010) çerçevesinde yer alan *yol, duvar, sınır, alan/bölge, odak, işaret öğeleri* gibi kent imgesi bileşenleri yürüme ediminin ve bu davranış dantelasının fiziksel sınırlarını belli ölçülerde yönlendirirken, bedenin deneyim repertuarı içinde Seamon'un (2013) tariflediği yere bağlanma süreçleriyle çarpışarak, yürüme-yere bağlanma matrisinde farklı kentsel alt bölgeler oluşturur. Peki bu bölgeleri birbirinden ayıran, kentte yürüme ediminin farklılaşmasına yol açan nedir? Bu çalışma, yürüme edimi yoluyla yere bağlanma süreçlerini irdeleyerek, kent imgesi bileşenlerinin yere bağlanma süreçleri içinde nasıl anlamlandırıldığını zihinsel temsiller açısından değerlendirip Van'da farklılaşan kentsel alt bölgeleri keşfetmeyi planlamaktadır.

Bölgenin coğrafi ve sosyo-politik niteliklerinden ötürü sosyal hayatın kısıtlı varsayıldığı kentlerden olmasına karşın Van, canlı bir kent merkezine, tarihi kökenleri derinlere uzanan kentsel kimlik öğelerine ve özellikle göl gibi bölgedeki doğal bileşenler nedeniyle yaya ve rekreatif faaliyet potansiyeline sahiptir. Ancak, yapılan ön gözlem ve araştırmalar göstermiştir ki, bu potansiyeller yeterince etkin ve dengeli kullanılamamaktadır. Saptanan bu problem ışığında, oldukça gündelik bir eylem olan 'yürüme' edimi içinde kendileme mekanizmaları aracılığıyla yürüyen bireyin kentsel mekânla Van'da nasıl ilişki kurduğu ve bu etkileşimin kentte nasıl farklılaştığı ilginç bir soru ve araştırmaya açık bakir bir alan olarak ortaya çıkmaktadır. Yürüme gibi gözden kaçırılan bir gündelik edim içinde gizil olarak ayrılan kentsel alt bölgeleri fark etmek, kentin bedenimize dokunduğu yerden araştırmaya başlamak, politika ve tasarım süreçlerinde etkili araçlar sunacak, daha nitelikli ve aidiyeti yüksek yaya bölgeleri oluşturmanın kapısını aralayacaktır.

YÜRÜME EDİMİ - KENDİLEME İLİŞKİSİ

'Yürüme edimi' kentte devinmenin en temel ve kadim araçlarından biridir. Doğaldır ve gündelik hayat içinde mekânla ve mekânda kurulan ilişkiler içinde ilkseldir. Bu araştırmanın başlangıç noktasını yürümenin doğallığının ve gündelikliğinin yanında taşıdığı psiko-sosyal ve mekânsal potansiyeller oluşturdu. Yürüme kentten çok öncesine, insan türlerinin de doğal olarak deneyimlediği en gündelik ve varoluşsal pratiğe dayanıyor, hatta avcı-toplayıcılığın özünü oluşturuyordu. Yürüme insan doğasının temel parçalarından biri olarak pek çok filozofun methiyeler düzdüğü bir eylem olarak da karşımıza çıkar; bunlardan en derli toplu olan tartışmalardan birini Frédéric Gros'un (2017) *Yürümenin Felsefesi* isimli kitabında bulabiliyoruz. Yürüme, avcı-toplayıcının hayatta kalmak, hayatını idame ettirmek için bir ölüm-kalım edimiyken; felsefe, sanat ve bilimin farklı alanlarında çığır açmış Nietzsche gibi ünlü şahsiyetlerin de düşünmek ve kendileriyle baş başa kalmak için başvurdukları en gündelik eylemdi. Peki ya *kentte yürüme*? Kentin bedenimize de zihnimize de biz farkında olmadan *sürekli* dokunduğu en gündelik deneyim *yürüme*dir. Yürüme, bedenimizin mekânla ve bilincimizle etkileşmesi sürecinde hareketimizin ve duruşlarımızın fiziksel-psikolojik bağlamını adım adım inşa ederek *bedenimizi* ve *bilincimizi* sınırlandırır ve *kimliğimizle* etkileşerek hem kenti anlamlandırma

süreçlerimize nüfuz eder, hem de kent mekânını ve kimliğimizi *yeniden üretme mekanizmalarımızın* parçası olur. Bu nedenlerle, 'yürüme edimi' kentsel müşterek mekânı sahiplenme ve işaretleme pratiklerimizden en gündelik ve en önemlilerinden biridir. Aynı zamanda ikilikler arasında gerilimleri de içerdiğinden hem farklılaşmayı hem de mekânda ve zamanda topolojik oluşumları mümkün kılar.

İnsan türünün geliştiği dönemlerden bugüne, yürümek ister doğa içinde ister kent içinde olsun, *ritmi* olan ve *durmak-hareket etmek* ikileminde gerçekleşen bir edimdir. Bu ikilemin yapısını belirleyen hem mekânın sınırlayıcı ve yönlendirici nitelikleri, hem de bedeninin ve bireyin ereği, eylem repertuarı ve sosyal-kültürel girdileridir. Mekân -ister doğal olsun ister kentsel- yürürken bize *boşluklar* ve *odaklar*, *rotalar* ve *duraklar* sunar. Ayrıca dış koşullar da - özellikle hava koşulları, hangi mevsimde nasıl bir iklimde bulunduğu ve günün hangi saatinde bulunduğu da- yürüme ediminin ritmine etki eder. Bunlara dayalı olarak mekân içinde devinirken zihnimizde bir *harita* ile yürürüz. Bu harita her zaman fiziksel gerçekliğin bize sunduğu gerçek ya da kurgulanmış haritayla örtüşmek zorunda da değildir; oldukça öznel boyutları vardır ancak bu fiziksel gerçeklikten ve '*kurgulanan mekân*'dan hiç etkilenmediği anlamına da gelmez. Eğer ilk kez karşılaştığımız bir mekânsa, eylem repertuarına ve işaretlere referansla oluşturulmuş bir haritadır bu; eğer mekân tanıdıksa daha gelişmiş, daha derinlikli bir örüntüdür. Ancak haritayı oluşturan tek şey planlı hareket ve durmalar değil, aynı zamanda spontan karşılaşmalar ve davranışlardır da. Bunların da bir kısmı kurgulanan mekânın yürüyen bedeni yönettiği fiziksel işaretlerinden, bir kısmı ise psikolojik ve sosyal kodlardan köklenir. Yürümek ve bu konuda yayaların tercihleri üzerine yapılan çalışmalarda, *fiziksellik* kadar *psikolojik* ve *sosyo-kültürel* etkenlerin de önemli olduğu dikkat çekmektedir. Örneğin Mehta (2008) yürürken bireyin ihtiyaçlarının neler olduğunu, yürünebilirliğin kriterlerini ve yaya ihtiyaçlarının öncelik sıralamasını irdelemiş, *güvenli ve rahat bir ortam*, *faydalılık* (usefulness), *ait olma hissi* ve *zevklilik* (pleasurability) kavramlarının önceliğini keşfetmiştir. *The Urban Picturesque* makalesinde Isaacs (2000) bilişsel harita ve sahada yaptığı görüşmelere odaklanarak estetikle yaya hareketi arasındaki ilişkiyi sorgulamış; fiziksel tasarımın tek başına etkili olmadığı, sosyo-ekonomik bileşenlerin, kentsel altyapı ve bireyin yaşam biçimi seçimleriyle birleşerek yaya davranışlarına etki ettiğini öne sürmüştür.

Spontanlık ve planlı hareket, yürürken mekânda '*bulmak*' ve '*kaybetmek*' gibi iki zıt ucun tadını da duyumsamamıza neden olur. Bu uçlar bedeni *kısıtlanmışlık* ve *özgürlük* ikilemi içinde hareket ettirir. Bedenin yürürken yer yer bir amacı vardır, kimi zaman da amaçsız sadece keşfin tadını çıkarır. Rotada gitmekle sapmalar arasında devinir. Sinem Şahin Yeşil (2016) *Psikocoğrafya ve Bir Şehir Gezginin Anıları* isimli ilham verici makalesinde, *Flanêur*⁽¹⁾ ve *Derive* kavramlarının gelişimini bedenin bu kentteki sapmalarının değişen anlamı çerçevesinde ele alarak, Türk edebiyatından iki örneği -Pamuk (2013) ile Tanpınar (1960)'ın İstanbul deneyimlerini kaleme alış biçimlerini- irdelemiş, Orhan Pamuk'un (2013) kendi kişisel tarihini İstanbul deneyimiyle harmanladığı kitabındaki kapsamlı ve derinlikli yaklaşımı psikocoğrafi öğelerle sentezleyerek tartışmıştır. Bu bağlamda yapılan yazın taraması da yürüme ediminin ve yürüyerek kentle ve kentte deneyimlenen sahiplenme-ait olma etkileşiminin fiziksel öğelerin çok ötesinde, psikolojik, kültürel ve sosyal etkenlerle bezeli olduğuna işaret etmektedir.

Yürümek her zaman bir *yołu* da beraberinde çağırır; beden yolda karşılaştığı odaklar, kavşaklar ve işaretleri kullanarak tüm bu saydığımız ikilemler arasında hareket edip durarak kentsel mekânı deneyimler. Yürüdüğümüz rota bize neler

(1) Kalabalıklar içinde yaşayan, gözlemleyen ve kentte amaçsızca dolaştığı varsayılan flanêur kavramı ilkin Fransız şair Baudelaire tarafından kullanılmış, Edgar Allan Poe'nun aynı adlı dedektiflik öyküsünden de esinlenerek 'Kalabalıkların Adamı' olarak nitelendirilmiştir. Walter Benjamin daha sonra bu aylak adamın modernizme ve bunun getirdiği yaşam biçimine direnç gösteren bir protestocu olarak öne çıkar (Şahin Yeşil, 2016).

söyler; biz bunların ne kadarına biat ederiz? Kentsel bir edim olarak irdelendiğinde, yürümenin arka planını ve bağlamını oluşturan 'sokak' nasıl bir kentsel öğedir? Sokak ilk kent örneklerinden biri olan Çatalhöyük'te gözlenmemektedir. Öyleyse kent mekânında sokağı ortaya çıkaran nasıl bir ihtiyaçtır? Sokak, yürüme edimini gerçekleştirdiğimiz bir 'yol'a işaret eder. Yol, çizgiselliği ağır basan genellikle geçişi yönlendirecek, görece darlığı içeren bir mekânsallığa sahiptir. Ancak bu çizgiselliğin kırıldığı noktalar ve mekânsal yapılar da mevcuttur –odak noktaları, düğümler, genişleme ve boşluklar, sapma ve kırılmalar, kavşaklar. Bireyin bedeniyle sokakta yürüme edimini şekillendiren temelde bireysel etkenlerdir. *Sokağa çıkma nedeni ve yürüme ereği* büyük oranda bireyseldir. Bedenin yürüme repertuarı ve yürüme deneyimi de oldukça kişisel olmakla birlikte aynı zamanda sosyal-fiziksel bazı girdilere de dayalı olabilmektedir. Bedenin mekânı okuyup mekanla etkileşmesinin sosyo-kültürel etkenleri *kolektif hafıza* (kodlar), *ritüel ve rutinler*, *mekânsal-zamansal koşullar* (coğrafi-ritimsel) olarak üç başlık altında tartışılabilir. *Psikolojik* ve *sosyo-kültürel etkenlerin* ötesinde, görece daha nesnel dışsal koşullar devreye girer, bedenin yürürken sokakla etkileşiminde *hava koşulları*, yürümenin-sokağın *fiziksel koşulları* ve estetik-tasarımın getirdiği *fiziksel altlık* önemli rol oynar.

Tüm bu çerçeveye referansla, bu noktada yeni bir soru belirir: *Yürüyen birey* sokak-kaldırım-park ve meydanlardan oluşan müşterek mekân örüntülerini, durma-hareket etme ikilemi içinde nasıl anlamlandırır? Yürüme deneyimini derinleştiren, tekrar tekrar aynı rotaları kullanıp, aynı noktalarda durmamızı sağlayan ya da tam aksine bir kere geçtikten sonra bir daha uğramadığımız rota ve durakları belirleyen nedir? Yürümek oldukça birincil bir kentsel edimdir. Okula ve işe giderken, bisiklete binerken, toplu taşıma duraklarına ulaşırken, belli odaklara (park, oyun alanı, AVM, rekreasyon merkezlerine) yürüyerek gidilir. Fiziksel ve arazi kullanımına ilişkin öğelerin ötesinde sosyal niteliklerin de bireyin yürüme davranışına ve algısına etkisini incelediği ampirik çalışmasında Mehta (2008) da ilkin bir insan davranışı olarak yürümeyi etkileyen üç temel etken setinden söz eder: *Kültürel etkenler*, *bireysel etkenler* (koşullar, tercihler ve nitelikler) ve *çevresel etkenler*. Bireysel olanla çevresel olanın karşılıklı etkileşiminde sosyal-kültürel etkenler de devreye girer. Metnin geri kalanında yürümeyi destekleyen sosyal nitelikleri vurgularken, yürüme ihtiyaçlarını da irdeler yazar. Bu ihtiyaçların başında *güvenli ve rahat bir ortam*, *faydalılık* (usefulness), *ait olma hissi* ve *zevklilik* (pleasurability) gelmektedir (Mehta, 2008). Ait olma hissinin ve psikolojik etkenlerin kullanıcılar arasında bu kadar öncelikli bir yerde durması ilginç ve anlamlıdır.

Fizikselliğin yanında *zaman* boyutunu da tartışmaya eklemekte fayda var. Mekân/la ve mekân/da gerçekleşen temasların fiziksel [*spatial*] ve aynı zamanda zamansal [*temporal*] boyutları vardır. İnsanın doğal ve yapılı çevreyle kurduğu ilişki ve mekânda/mekânla gerçekleşen temaslar psikolojik ölçekte kendini inşa sürecine nüfuz eder; beden ölçeğinden topluma ve kentin bütününe yayılır. Kentte devinen bireyin gündelik hayat ritimleri ve kent mekânındaki hareketinde ve duraklamalarında geliştirdiği ritüeller hem bireyin kendini yeniden üretmesini sağlar hem de kentsel gündelik hayatı mekânsal örüntüyle ilişkili olarak tekrar tekrar üretir. Lefebvre (1991) mekânın toplumsal bir ürün olduğu savını öne sürerken 'beden' ölçeğine özel bir önem atfetmemiştir ancak Simonsen (2005) gibi yazarlar Lefebvre'in üçlü mekânsal kavramsallaştırmasını bedenle ilişkilendirmiştir. Simonsen (2005) Lefebvre (1991)'in üçlü mekânsal kurgusundan [algılanan/anlamlandırılan (*perceived space*), kurgulanan (*conceived space*) ve yaşanan (*lived space*) mekân] kalkarak '*mekânsal* ve '*zamansal* beden (*spatial and temporal body*) kavramlarını ortaya atar (Simonsen 2005). Beden, kentle farklı zaman aralıklarında belli ritimlerle temas eder; spontan karşılaşmalar ya da tekrar tekrar amaçlı buluşmaları kapsayan bu süreç bilişsel-davranışsal

mekanizmalar içerir. Bu mekanizmaların toplumsal-politik bağlamlardan ve kültürel etkenlerden etkilenmemesi düşünülemez elbette; ayrıca mekânla ve mekânda şekillendiği de kabul edilebilir. Lefebvre (1991)'in *Mekânın Üretimi* eserinde öne sürdüğü diyalektik üretim süreçleri de düşünüldüğünde, bu tür temasların, mekânını (anlamını, formunu ve işlevini) dönüştürmesi de mümkündür. O halde bu etkileşim ve temasların hem bireysel-psikolojik hem de toplumsal öğelerden köklendiği; gerek davranışsal gerekse psikolojik-zihinsel sonuçları olduğu açıktır (İlkay 2018). Tam bu noktada *yere bağlanma* literatürü ve Melek Göregenli'nin (2010) Çevresel Psikoloji kitabında İngilizce '*appropriation*' kavramına karşılık kullandığı *kendileme* kavramı kritik bir öneme sahiptir.

Yere bağlanma ve kendileme kavramlarını tartışmadan önce, günümüz kentlerinde yanlış planlama uygulamalarının ve politikalarının yol açtığı aidiyet sorunlarına bir parantez açılabilir. *Ten ve Taş* kitabında Sennett (2008) kentteki bedensel deneyimleri kent tarihi çerçevesinden okumaya girişirken, Jacobs (2011) ve Paquot (2011)'a paralel bir rotadan giderek, planlamanın kent mekânının doğallığını bozucu olumsuz yönlerini de tartışmaya açar. Kadın ve erkeklerin Antik Dönem Atina'sından günümüz New York'una nasıl devindiklerini, devinirken ne tür kokular duyduklarını, neler işitip neleri nasıl gördüklerini irdelediği heyecan verici kitabının ilham noktasını günümüz kentlerindeki '*duyusal yoksunluk*' olarak ifade eder (Sennett, 2008). Sorgulamasının kökenindeki sorunsal, modern binalarda ve kentsel örüntüde gördüğü, modern mimar ve plancıların mekân tasarımında 'insan bedeniyle kurulan aktif bağı' kaybetmiş olduğuna dair yaptığı gözlemdir. Böylesi bir duyusal yoksunluğun tarihi köklerinin daha derinde olduğunu fark edince, bu bağı nerede nasıl koptuğunu anlamaya çalışmıştır. Sennett mekânda 'seyirci' olmanın insan bedenini *pasifleştirdiğini* ve gerçeklikle bağına koptuğunu öne sürer (Sennett 2008).

Bireyin ya da bedenin mekânda 'seyirci'leşmesi, pasifleşmesi ne anlama gelmektedir? *Yere bağlanma* ve *kendileme* kavramlarının mekânın sahiplenilmesi ve dönüştürülmesindeki potansiyeline değinerek bu soruyu açmakta fayda vardır. Yere bağlanma yazınında çatı metinlerden biri haline gelmiş olan çalışmasında Lewicka (2011), yer-insan ilişkilerine artan ilgiye karşın, yere bağlanma kavramının getirdiği metodolojik zorlukları özellikle öne çıkarır. İlkın Altman ve Low (1992)'un tanımladığı 'yere bağlanma' olgusuna ilişkin Scannel ve Gifford (2011) üçlü bir model önerir: Birey, yer ve süreç [*3 P's: Person, Place, Process*]. Ancak en dinamik ve yaratıcı çerçeveye Seamon'un (2013) fenomenolojik yaklaşımında bulunur. Yere bağlanma genel olarak: "Belli bir yer ya da çevreyle insanlar arasındaki duygusal bağlar" olarak tariflenir. Buradaki 'duygusal' sıfatı metodolojik zorlukların çekirdeğini oluşturur. Manzo ve Wright (2013, 2) birbiriyle ilintili üç kavramı çerçeveye ekler: (a) mekân kimliği (*place identity*), (b) yer algısı (*sense of place*) ve yerin anlamı (*meaning of place*) (Manzo ve Wright 2013, 2). Seamon (2013) yeri 'anamlı bir lokasyon' olarak tanımlar ve mekânın yere dönüşmesi sürecinde yer deneyiminin kritik bir rolünün olduğunu ileri sürer. Seamon, yere bağlanma kavramını diyalektik olarak irdelemeyi tercih ederek mekânsal sahiplenme ve yere bağlanma olgularını oluşturan altı süreci tarifler: (1) yer etkileşimi (*place interaction*) [gündelik karşılaşmalar], (2) yerin kimliği (*place identity*) [o mekânın insanların hayatında nerede durduğu], (3) spontan karşılaşma ve etkinlikler (*place release*) [tanıdığınız bildiğiniz insanlarla karşılaşma ayaküstü sohbet etme], (4) yerin fiziksel üretimi (*place realization*) [bir yerin fiziksel olarak oluşturulması, bir peyzaj öğesi ya da ev/konut/yapı olarak gerçekleştirilmesi; mekâna kimliğini, ambiyansını, ruhunu vermesi], (5) yerin yaratılması (*place creation*) [aktörlerin mekânın yapılmasında aktif olarak yer alması (siyasa, planlama, tasarım ve katılım)] ve (6) mekânsal kuvvetlendirme (*place intensification*) [bir yeri diriltmek için bağımsız bir kuvvet, siyasa, bilinçli bir tasarım girişimi ya da uygulama] (Seamon 2013).

Yürüme edimi ile ilişki içinde düşündüğümüzde, yere bağlanma ve mekânsal sahiplenme kavramları üzerine şu tür sorular sorulabilir: Yürürken kentsel mekân nasıl algılanıp, zihinsel kurguda karşılığını bulur ve bu mekânsal sahiplenme ve aidiyet çerçevesi nasıl inşa edilir? Bir mekâna [yürüme ediminde örneğin belli bir 'sokağa'] yönelik aidiyet nasıl geliştirilir? Bireyler müşterek mekânı temelde üç farklı ölçekte (beden-ev-sokak, komşuluk birimi ve kent) deneyimleyip, kendiler. Kendi kişisel mekânından çıkarak kente doğru salındığında, özel mekâna dair bazı nitelikleri ve rutinleri, alışkanlıkları da kamusal mekânlara belli düzeylerde taşıma eğilimi gösterebilir; bu taşımanın en temel aracı da yine *bedenin kendisidir*. Bunun en güzel deneyini, 2011'de yayınlanmış, mekânsal topoloji üzerine ilham verici bir örnek çalışma olan *Kentte Bedenin Oluşturduğu Ev* başlıklı bildiri metninde bulabiliyoruz. Bu bildiride girilen deney, bedenin kentte devinirken özel mekândaki bazı kurguları müşterek mekânlara ne derece taşımak isteyecekleri, bunun üzerinden yapılan bir rota-durak yani diğer bir deyişle *mekânsal topoloji analizidir* (Bildiri Metni: Kentte Bedenin Oluşturduğu Ev 2011).

Beden, fiziksel ve zihinsel araçlarıyla, içinde yaşadığımız, mekânı ve gündelik hayatı deneyimlediğimiz en temel ölçektir; Paquot (2011) her bireyin, kenti kendi bedeni etrafında ve onun aracılığıyla deneyimlediği, dünyayı bedeniyle keşfettiğini yazar. *Çevresel Psikoloji* kitabında Göregenli (2010), Werner ve Schindler (2004)'in tezlerine referansla, fiziksel çevreyi oluşturan öğelerin dizilişinin yarattığı örüntülerin mekânın algılanmasını ve zihinde temsilini etkilediğini öne sürer; bu yazarlara göre "fiziksel çevrenin topografik ve geometrik özellikleri zihinsel temsilleri doğrudan etkiler" (Göregenli 2010, 20). Isaacs (2000) da mekânı zihinsel olarak algılayıp kodlarken, düzenin ve kargaşanın yarattığı dengeyle oluşan estetik kavramına değinir. Özellikle, 'bütünlük' (*unity*), ' karmaşıklık' (*complexity*) ve 'yoğunluk' (*intensity*) niteliklerinin bir mekânı, bir yürüme bölgesini estetik yaptığına değinir.

Buradan Lynch'in kadim tezine geçiş yapmak olasıdır. Bir mekânın içselleştirilip, kendileme süreçlerine dâhil edilebilmesi, *okunabilir olması*, sürekliliği ve bedene belli bir yürüme örüntüsüne işaret edecek şekilde rehber olabilmesine bağlıdır. Zaten, Lynch, "... belirgin ve okunaklı bir çevre, güven vermenin yanı sıra *deneyimin derinliğini ve yoğunluğunu* artıran bir etkiye sahiptir" tezini de ortaya atmıştır (Lynch 2010, 5). İnsan yaşadığı fiziksel çevreyi, ev ölçeğinden kent ölçeğine kadar, deneyimi içinde anlamlandırmakta, fiziksel yapısını seçmekte ve zihninde örgütlemektedir. Bu şekilde oluşan psikolojik haritalar insanın kenti gözleyerek kodlamasının ve çevredeki düzen içindeki uyaranları seçip, ayırt etmesi temelinde şekillenen bir algının imgeye dönüştürülmesiyle oluşur (Göregenli 2010). Tversky (2003)'ye göre bu mekânsal zihinsel temsiller sayesinde, belli bir referans çerçevesinde insan mekân içinde etkin edimlerde bulunabilir (Göregenli 2010 içinde, 19) - ki yürümek de bu edimlerden biridir. Şahin Yeşil (2016) tarafından bir psikocoğrafyacı olarak tanıtılan De Certeau (1984) kente, 'yazılan bir metin' olarak bakar, bu metin kentin sakinleri tarafından yazılmaktadır. "Ona göre kentin mekânları 'yürüyen' insanların sayısız eylemleri tarafından yaratılan retorik alanlardır" (Şahin Yeşil, 2016: 126). Kentin bu şekilde yazılan bir metin olması onun aynı zamanda okunabilir olduğu ve psikolojik boyutlarının da dâhil olduğu bir okuma yapmanın mümkün olduğu anlamına gelir. Psikocoğrafya, belli bir şekilde belli bir amaçla örgütlenmiş ya da kendiliğinden oluşmuş mekânsal düzenlerin, bireylerde yarattığı duygu, düşünce ve davranışları irdeleyerek, bu etkiler üzerine düşünerek, bunu bir anlatıya dönüştürmekle ilgilenir. Bu çalışma da Van'ı bir yayanın gözünden okumanın ve bu okuma sonucu oluşan alt bölgelerin anlamını sorgulamayı hedeflemektedir.

VAN'DA YÜRÜMEK: KENT İMGESİ VE KENDİLEME İLİŞKİSİNİN MEKÂNSAL TOPOLOJİSİ

Van, Anadolu'nun en büyük kapalı havzasında, ismini verdiği Van Gölü kıyısında yer alır. Arkeolojik bulgular, kentin tarihi izlerini MÖ 3000-5000 yıllarına dayandırmaktadır. Kentsel dokusunun kökeninde Urartu uygarlığı bulunan kent MÖ 900'lerde *Tuşba* adıyla Urartu başkenti olmuş; o dönemden bugüne değin de coğrafi ve kültürel değerleriyle bölgenin önemli ve öncelikli, turizm ve göç potansiyeline sahip yerleşimlerinden biri olagelmıştır. Van'ın bu doğal ve kültürel -tarihi potansiyellerinin yanında kentsel nitelikleri ve gelişimi de -bazı problemler barındırmakla beraber- bölgedeki rolünü etkilemekte ve kenti dönem dönem çekim merkezi haline getirmektedir. Doğal potansiyellerin başında, kentsel imge denilince de akla ilk gelenler *Van Gölü*, *Erek* ve *Süphan Dağlarıdır*. Bölge içindeki *Muradiye Şelalesi* ve *Şamran Kanalı* da diğer doğal değerlerdir. Bu doğal değerleri destekleyen kültürel ve tarihi potansiyellerin başında ise Urartu mirası olan *Van Kalesi*, *Hoşap Kalesi* ile [her yıl özellikle yılda bir kere (eylülün ikinci pazarı) ayine açıldığından beri Ermenilerin hac mekânı haline gelen] *Akdamar Adası* ve *Kilisesi* gelmektedir. Bunlara ek olarak *Van Kedisi*, *Erçek Gölü'ne* uğrayan flamingolar ve *İnci Kefali* de gerek festivallerle gerekse kültürel kent imgesi içinde önemli bir yere sahip olan hem doğal hem kültürel birer değerdir. Ayrıca *Van Kahvaltısı* özellikle yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. Van aynı zamanda bölgedeki tarihi ve doğal peyzaj ve mekânsal değerleriyle de potansiyel taşımaktadır; *Ahlat Selçuklu Mezarları*, *Çaldıran Ovası*, *Doğu Beyazıt'taki İshak Paşa Sarayı* ve *Tendürek Dağları* bu değerlerden bir kısmıdır. Van'ın tahrip olmuş tarihi kerpiç evleri, 1915'te Ermenilerin kentten ayrılmalarıyla yok edilmiş kale altı kentsel dokusu ve geleneksel *Van bahçeleri* de doğal ve tarihi değerlere ek olarak kentsel potansiyellerine işaret etmektedir. Peki tüm bu kentsel-bölgesel imgeler 'Van' için bugün ne ifade etmektedir? Van, kentsel gündelik yaşam içinde ve mekânsal dokusuyla okunabilen ve sahiplenilebilen bir kent midir? Van'da yaşayan kentliler bu potansiyellerin değerlerin farkında mıdır, Van'a karşı nasıl bir yersel bağlanma geliştirirler? Bu bağlanmanın Van'daki yürüme deneyimine nasıl bir etkisi olabilir? Yürüyen bir beden kent yüzeyinde nasıl bir örüntü algılar? Neleri nasıl kendiler? Van örneğinde bu kendileme sürecinde fiziksel işaretlerin, kent imgesi öğelerinin ne derece etkisi olabilir?

Bu soruları yanıtlamadan önce temel bir sorgulama yapmakta fayda vardır: 'Beden' kentte -özellikle kent merkezinde ve müşterek mekânlarda- nasıl devinir? Ne tür etkinliklerde yer alır, *nasıl mekânsal pratikler yaşar?* Jan Gehl (2011) kamusal mekân kullanımı üzerine kaleme aldığı kitabında yürümek için mekânlar (*spaces for walking*) ve kalmak için yerler (*places for staying*) konulu son bölümde şu eylemlere ve durumlara odaklanır: yürümek (*walking*), ayakta durmak (*standing*), oturmak (*sitting*), görmek-duymak-konuşmak (*seeing-hearing-talking*). Bu eylemlere sahne olan mekânlarsa, bir kısmı *Kentte Bedenin Oluşturduğu Ev* başlıklı bildiride de ele alındığı gibi: yol, durak, istasyon, sokak, kaldırım, bank ve meydan, park olacaktır. Kaldırımda oturmak, durakta kitap okumak, parkta sinevizyon gösterisi izlemek gibi karma etkinlikler de bu görüngünün bir parçası olabilir. Burada mekâna ve canlılığına ilişkin bilginin mekânsallaştırılma çabası söz konusudur. Bu çabada mekânsal deneyimin mekânla farklılaşmasının bilgisini elde ederken, *topografik* ya da *topolojik* yaklaşımlar benimsenebilir. Topografik yaklaşımlar yere ait somut bilgiyi verirken, insan-yer ilişkilerine dair fazla bir şey söylemez. Ancak, deneyimi mekânsal forma bağlama potansiyeli taşıyan topolojik yaklaşımlar da 'mekân sintaksı' kavramıyla birlikte ele alınmakta, incelenen pek çok çalışmada ne yazık ki adı geçen bildiri metnindekinden çok farklı ve fiziksel boyutları öne çıkaracak şekilde irdelenmektedir. Ratti (2004), kentsel örüntü ile mekân sintaksı/dizimi

üzerine kaleme aldığı makalesinde kentsel yapılı çevre ile mimari yapıların insanları dönüştürme etkisinden söz eder. Ancak yapılı çevre ile sosyal yaşam arasındaki bu ilişkiyi ölçmek o kadar yaygın değildir, diye de eklemektedir. Bilgisayar teknolojileriyle 'mekân sintaksı' yöntemini kullanarak kentsel örüntüyü incelemek mümkün hale gelmektedir. Bu konuda da Hillier ve Hanson (1984)'ın ve Hillier (1996)'ın mekânın sosyal mantığı ve örüntüsü üzerine yazdıkları kitapları yol gösterici olabilir. Bu metinlerdeki argümanlara dayanarak denilebilir ki, mekânın, sosyal ilişki ve çerçevelerle şekillenen örüntüsü temsil edilebilir (İlkay 2018). Ratti (2004) çalışmalarında 'örüntü' (*pattern*) kelimesi yerine 'yapı' kelimesini (*configuration*) öne çıkarmaktadır. Bizim çalışmamızdaysa, 'yapı' kavramına göre daha esnek, daha organik bir düzenlenişe gönderme yaptığımızdan, 'örüntü' kavramını kullanmak daha anlamlı olacaktır (İlkay 2018).

'Mekân sintaksı' ya da daha genel olarak 'mekânsal topoloji' köklerini dilbilim ve matematikten almaktadır; daha çok yaya hareketlerinin örüntüsüne odaklanır ve grafik teorisi ile ilişkilendirilir. Grafik (*graph*) tepe noktalarından [*vertices (nodes)*] ve kenarlardan [*edges (arc)*] oluşur. Bu grafik de hareketin ve buna dair ilişkilerin dağılımını gösterir ki buna *topoloji* denir (Ratti, 2004). Mekânsal topoloji üzerine bir başka giriş çalışmasında Jiang ve Omer (2007) birbiriyle çakışan iki harita katmanından söz eder: Bağlamsal katman (*contextual layer*) ve birincil katman (*primary layer*). Sosyal ilişkiler bu iki katmanın üst üste binmesiyle açıklanır; bağlamsal katman köşelerden [*vertices (corners)*] birincil katman ise çizgilerden / rotalardan [*simplices (one way lines / routes)*] oluşur. Köşeler ve çizgiler/hatlar çizgisel kompleksi (*simplicial complex*) meydana getirir (Jiang ve Omer, 2007). Yukarıda değinilen *Kentte Bedenin Oluşturduğu Ev* başlıklı metinde (2011) de benzer bir mekânsal topoloji yaklaşımıyla, İstanbul'daki gündelik hayat içindeki mekânlara 'hareket' (*movement*) ve 'eylem' (*action*) çerçevesinde odaklanılır. Bir kişinin bir haftalık rota ilişkilerinin irdelendiği çalışmada 'noktalar', bulunulan mekânları, 'çizgiler' rotaları belirtirken; örneğin vapur iskeleleri 'köprü mekân'lar, Taşkışla, ev ya da herhangi bir kafe de 'istasyon mekân'lar olarak değerlendirilir. İlkay (2018) çalışmasında Van kent merkezini tanımlayan iki temel aks üzerindeki çizgisel hareketin hem yoğunluğunu hem de duraklayarak yoğunlaştığı odak noktalarını saptamayı hedeflemiş; genelde konut altı ticaret kullanımının görüldüğü ve toplu taşıma araçlarının hareket edip, durduğu bu doğrultu bu çalışmanın da temelini oluşturan bir ön analiz olarak gerçekleştirilmiştir (İlkay 2018). Van kentinde canlılığıyla dikkat çeken bu bölgenin sorgulanması, kentte yürümek, mekânı sahiplenmek ve yürüme-kendileme ilişkisi çerçevesinde bölgeleme konularına olan ilginin de kökenini oluşturmuştur.

İlkay (2018) çalışmasında Van kent merkezinin önemli bir parçasını oluşturan ve halk tarafından *Çarşı* diye adlandırılan bölgenin sosyo-mekânsal dökümünün ve mekânsal topoloji analizinin ilk adımını atmayı hedeflemiş; özellikle 2016 Mayıs ve Haziran aylarında Van kent merkezindeki ilk yürüyüşlerde duyumsadığı hızla dönüşen bölgesel-bedensel duysal farklılıklarının kökenini irdelediği bu çalışmada yapılan ön mekânsal topoloji analizi, kente yeni yerleşmiş *Flâneuse*⁽²⁾ bir şehir plancısı olarak Haziran 2016'tan başlayarak Van kent merkezinde (Çarşı'da) farklı mevsimlerde ve günün farklı saatlerinde öncelikle yürüyerek, ancak kimi zaman da hem toplu taşıma hem de özel araçla hareket halindeyken yaptığı gözlemlere dayanmaktadır. Bu araştırmanın da ön çalışması olan o sorgulamada, yaya bölgelerinden ilki olarak *kent merkezi* ayırt edilmiş ve bu yürüme deneyimi önce yazarın kendi gündelik hayatı ve kentsel deneyimi içinde, sonrasında da dersler kapsamında öğrencilerle yapılan çalışmalarda belgelenmeye girişilmiştir.

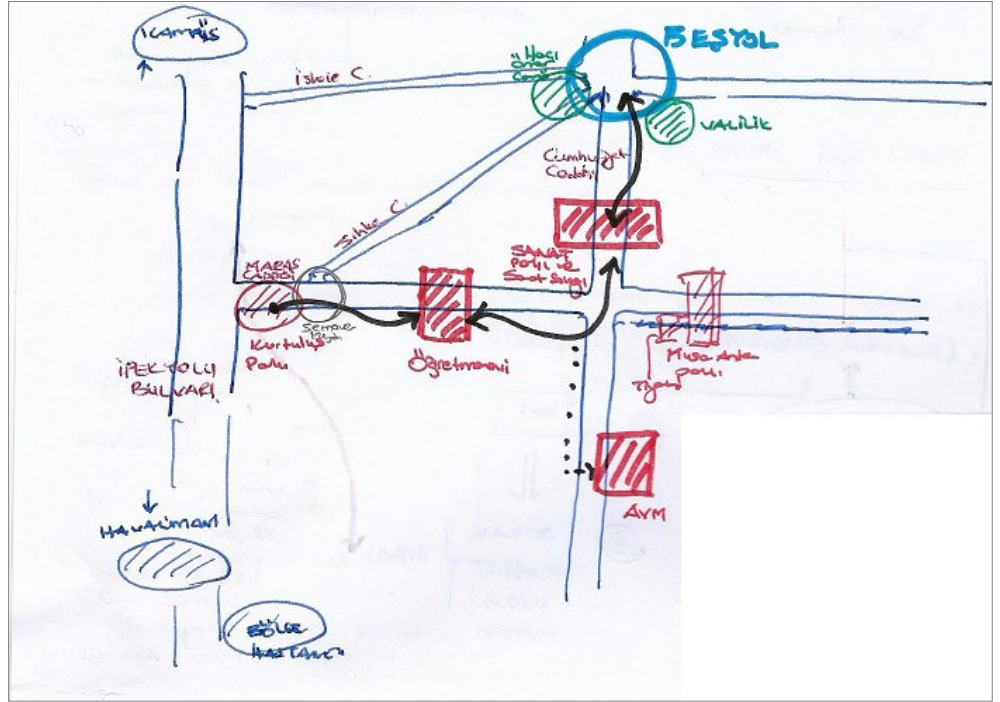
Merkezde yaşayan ve kampüste çalışan biri olarak, araştırmacının da pek çok kentli gibi, kampüs ile kent merkezini birbirinden ayırdığı zihin haritasından net bir şekilde okunmaktadır (Şekil 1). Gözlenen bu bölgesel ayrışma, kent merkezi-

(2) *Flâneuse* kavramı daha önceki dipnotta açıklanan *flanêur* kavramın kadın tipini temsil etmektedir.

SKETCH

Year | Yıl 2020
Volume | Cilt 02
Number | Sayı 02

"Kendileme' Odağında Kentte Yürümenin Mekânsal Topolojisi:
Van Örneğinde Alt Yürüme Bölgeleri"
Yasemin İlkay

Şekil 1. Flâneur/Flâneuse gözüyle Van kent merkezine ilişkin ilk zihin haritası, 2017.

kampüs bütünleşmesi anlamında bir soruna işaret etse de bu, ilerde başka bir araştırmada çalışılacaktır. Maraş Caddesi ve onu Beşyol-AVM doğrultusunda kesen Cumhuriyet Caddesi ile bu iki cadde üzerindeki Kurtuluş Parkı, Öğretmenevi, Sanat Parkı ve Sanat Sokağı, Feqıye Teyran Parkı, Beşyol Meydanı ve Valilik gibi kamusal mekânlar arasında yapılan yürüyüşlere dayanan çalışmada, Van'ın iki temel aksı üzerinden Beşyol'a doğru uzanan önemli odak noktalarını ve rotalarını belgelemek hedeflenmiştir (Şekil 1). Şekil 2'deki kırmızı daire kent merkezine girişi, morlar önemli kavşak noktalarını, yeşiller yürüyüş rotasındaki açıklıkları (merkezdeki açık ve yeşil alanları), maviyse vilayet ve önemli bir kentsel odak olan Beşyol'u göstermektedir.

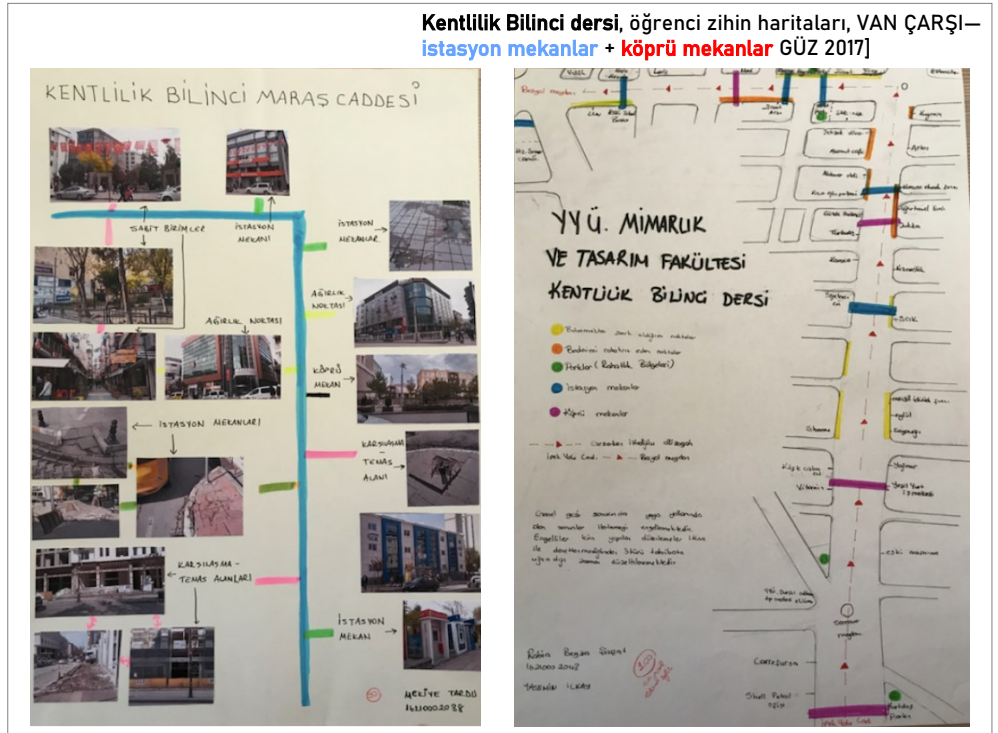
Bu ön çalışmada Van'a has kent merkezinin canlılığının kökenleri ve sosyo-mekânsal mekanizmaları yürüme edimi ile ilişkili olarak irdelenmiştir. Çalışmada 'çizgisel' ve 'daireysel' kentsel deneyim kavramları kullanılmış; **çizgisel deneyim** daha çok 'yürümek', toplu taşımla ya da araçla 'kent merkezinin içinden geçmek'

Şekil 2. Flâneur/Flâneuse (Kent gezgininin) Van kent merkezindeki ilk yürüyüş ve gözlem rotası (Kırmızı: Maraş Caddesi, Mavi: Cumhuriyet Caddesi) (Kaynak: İlkay ve Keleş Eriçok, 2018 içinde)

olarak tariflenirken; *dairesel deneyim* 'duraklamak', 'oturmak', 'parkta arkadaşla sohbet etmek', 'otobüs beklemek' gibi durmaya dayalı edimlere işaret etmektedir (İlkay 2018).

İlkay'ın (2018) çalışmasının temel sorunsalı, görece lineer ve hızlı hareketlerin hâkim olduğu kent merkezindeki *canlılığın* planlama disiplini, kentsel gündelik yaşam ve bedeninin kamusal mekânı yeniden üretmesi açısından ne anlama geldiği sorusu etrafında şekillenmiştir. Kente ilişkin o çalışmada yapılan okumalar ve araştırmalar, Van kent merkezinde harekete ve lineer kentsel deneyime dayalı bir sosyo-mekânsal canlılığın üretildiğini göstermektedir. İpekyolu Bulvarı'ndan kent merkezine girilen Kurtuluş Parkı'ndan itibaren (sabah erken saatler ve gece geç saatler dışında) günün hemen her saatinde yoğun trafik akışıyla karşılaşmaktadır. Yaya akışının yoğunlaştığı Maraş Caddesi ve ikincil olarak Cumhuriyet Caddesi boyunca mekânın fiziksel sınırları ve dar kurgusu yayaları sürekli harekete zorlamaktadır ki bu da 'kentsel canlılık' olarak gözlenmektedir. 2016 güz döneminden beri, Van YYÜ Mimarlık Tasarım Fakültesi'nde verilen *Kentlilik Bilinci* dersi bünyesinde, söz konusu rota üzerine mimar ve şehir plancısı adaylarına çizdirilen öğrenci zihin haritaları da paralel bir bulguyu, canlı kent merkezi argümanını desteklemektedir (Şekil 3). Öğrencilerin işaretlediği istasyon ve köprü mekanlar araştırmacının çizdiği ilk zihin haritası ile benzeşmektedir.

Şekil 3. Maraş Caddesi öğrenci zihin haritaları, Güz 2017 (Kaynak: İlkay ve Keleş Eriçok, 2018 içinde)

Yoğun trafik akışı, yayaların bazı noktalar hariç rahatlıkla karşıdan karşıya geçmesine olanak tanımaktadır. Trafik ışıkları ve sesli-görüntülü uyarılarda yayaların hiç dikkate alınmamasının nedenlerinden biri, bu yoğunluğun ve kent ölçeğinin karşıdan karşıya geçişlerde yaya hareketini kolaylaştırması olabilir. Bu nedenle bölgenin canlı ve günün, yılın farklı zamanlarında hep yaşayan bir kent merkezi olduğu halde yayalaştırılması gerekliliği görülmemiştir. Ancak taşıt ve toplu taşıma kullanan kentliler için Maraş Caddesi üzerinden Beşyol Meydanına ulaşmak çok ciddi sıkıntılar barındırmaktadır. Buna ilişkin Büyükşehir Belediyesinin 2013 yılında üzerinde çalıştığı planda kent merkezini bu sıkışık alandan kurtarıp yaymak gibi stratejileri olmuştur ancak bunun kent

merkezindeki mekânsal örgüye ve yaya hareketine (canlılığına) nasıl etki edeceğini şimdiden öngörmek kolay değildir (İlkay 2018).

Her ne kadar canlı bir kent merkezi şeklinde algılsa da Van'daki Maraş ve Cumhuriyet Caddeleri yoğunluklu olarak hızı ve hareketi, salt gezintiyi (daha doğru deyişle 'sürekli hızlı yürüme'yi) mümkün kılmaktadır. Oysa bu kadar yoğun bir yaya potansiyelinin olduğu, insan ölçeğine yakın bir mekânsal kurgunun inşa edildiği kent merkezinde -ki deprem sonrasında ana cadde üzerinde ve ara sokaklara yapılan çok katlı konutlar, rezidanslar bu durumu hızla negatif yönde dönüştürmektedir- (özellikle Maraş Caddesi üzerinde) dairesel harekete ve duraklamaya olanak tanıyacak daha fazla açık alana, yeşil alanlara ve meydanlıklara ihtiyaç vardır. Bu hızlı hareket etme hali, yayalar için olduğu kadar taşıtlar için de geçerli gibidir. Gözlemler yoğun taşıt kullanımına karşın kentin farklı bölgelerinden merkeze inenlerin otopark ve trafik sorunuyla karşılaştığını göstermektedir. Elbette kent merkezine araçları özendirerek kullanışların ve mekânsal düzenlemelerin getirilmesi doğru değildir ancak Van ölçeğinde bir kentte kent merkezinin canlılığının merkezde oturanların yanında çeperlerde oturan ve günün her saatinde merkeze inebilecek olan halk tarafından da sağlandığı unutulmamalıdır. Kampüsten ve çeper mahallelerden gelen gününbirlik ziyaretçilerin de, merkezdeki şehir sakinlerinin de burada tutulması ve yürümekten zevk almalarının, bölgeye aidiyet geliştirmelerinin sağlanması kent merkezinin canlılığının sürekliliği açısından zaruridir (İlkay 2018). Ön çalışma ve gözlemler göstermiştir ki, yaya hareketleri aracılığıyla kendileme çerçevesinde kendine has nitelikleriyle 'merkez/çarşı' ilk bölge olarak ortaya çıkmaktadır.

VAN'DA KENT İMGESİ-KENDİLEME ÇERÇEVESİNDE ALT YÜRÜME BÖLGELERİ

2016-17 yılında yapılan ön gözlemlerle şekillenen ilk çalışmanın (İlkay 2018) ardından, dört yıldır Van'da yaşayan araştırmacı 2018 yılı kışında kampüse taşınmış, ev-iş döngüsü değişikliğe uğramıştır ve değişen kişisel gözlem ve kentsel deneyimleri temelinde, 2016-17 ve 2017-18 eğitim öğretim yılları güz ve bahar dönemlerinde Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Mimarlık-Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümünde hoca olarak katkı koyduğu *Şehircilik ve İmar Hukuku, Şehircilik Projesi, Mimari Tasarım-VI* ve verdiği *Kentlilik Bilinci* derslerinin öğrenci çalışmalarını da değerlendirerek, yürüme-sahiplenme konusunu irdelemeye devam etmiştir. Bu çalışmanın ilk ayağını oluşturan bir bildiri (İlkay ve Keleş Eriçok 2018) yaya hareketinin yoğunlaştığı bazı alt merkezler olduğunu ifade etmiştir. Özellikle Çarşı'nın yanında Kampüs bir başka önemli yaşama ve çalışma alanı olarak dikkat çekmektedir. Bunun dışında, *Havalimanı* ve Bölge *Hastanesi* kentin Edremit ilçesi doğrultusunda yoğun yaya çekici odaklar olarak öne çıkarken, *Kale* ve *İskele* kentin tarihi merkezine işaret etmekte, kentin gölle temasının kurulduğu noktalardan biri olarak önem kazanmaktadır. *Otogar* ise bir başka hareket noktası olarak yaya yoğunluğunun gözlemlendiği odaklardandır. Kentin Erciş gelişim doğrultusunda yer seçmiş olan kampüs alanı ve sanayi bölgesi de farklı niteliklerdeki odak noktalarıdır (Şekil 4).

Kentte, kampüs (içinde bulunan Eğitim Hastanesi) ve Havalimanı-Bölge Hastanesi doğrultusunda (Erciş-Edremit arasında) - ters istikamette günün farklı saatlerinde yoğunlaşan taşıt trafiği hâkimdir. Bu yoğun taşıt trafiğinin saplandığı odaklar yaya bölgesi olarak farklı niteliklerde olsa da sundukları deneyim açısından değerlendirildiğinde gündelik yürüme pratiği içinde bunlardan bazıları daha çok öne çıkar (Şekil 4). Bu çerçevede özellikle ulaşım (havalimanı, otogar) ve sağlık hizmetlerinden (hastaneler) ziyade, kentsel gündelik deneyimin

SKETCH

Year | Yıl 2020
Volume | Cilt 02
Number | Sayı 02

"Kendileme' Odağında Kentte Yürümenin Mekânsal Topolojisi:
Van Örneğinde Alt Yürüme Bölgeleri"
Yasemin İlkey

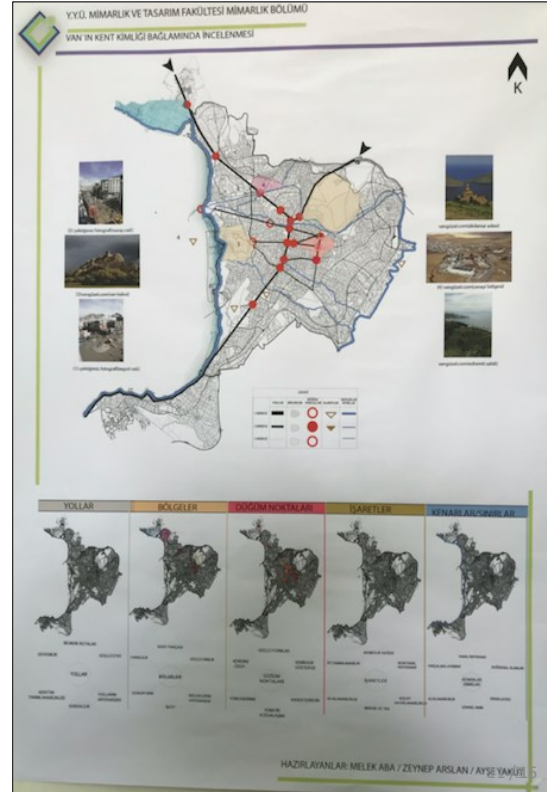
Tablo 1. Van kentinin Kent İmgesi-Yere Bağlanma Matrisi

KENT KİMLİĞİ YERE BAĞLANMA	YOLLAR	KENARLAR / SINIRLAR	BÖLGELER	DÜĞÜM NOKTALARI/ODAK	İŞARET ÖĞELERİ
YER ETKİLEŞİMİ (Place Interaction)	Maraş Caddesi, Cumhuriyet Çizgisel karşılaşmalar	Van Gölü kıyısı dar ve süreksiz	Çağort, Kalealtı ve Kampüs, kendi içinde karşılaşma	Beşyol ve Semaver Meydanı → kavşak, Öğretmenevi → durak	İnci Kefali Heykeli, Semaver Heykelleri, AVM, Sanat Parkı ve Sokağı, Şemsiyelik
YERİN KİMLİĞİ (Place Identity)	Volta atmak, ciroya çıkmak	Çizgisel ve kısıtlı bir deneyim sunuyor	Dairesel kendi içine kapalı odaklar	Yolların kesişimi, Beşyol'da olumsuz durakları, vilayet	Kent imgesine işaret etse de temas yok; izdirakmiyor
SPONTAN KARŞILAŞMA ve ETKİNLİKLER (Place Release)	Maraş Caddesi bu tür karşılaşmalar için en ideal yer	Maraş Caddesine göre ikinci; ancak sözleşerek gidilebilir.	Farklı insanların karşılaşma olasılığı; ayıf; günlük karşılaşma yoğun	Gündelik rutinler karşılaşmayı mümkün kılarsa da, mekânsal örüntüün vermiyor	Spontan karşılaşmalarda anı yaratıyor, çünkü kentlilerle arasında sınırlar var
YERİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ (Place Realization)	Çizgisel hareket, çarşıya çıkmak, dolmuş, mekânsal deneyimle mekânı üretmek	Aile ya da grup buluşmaları, planlı gezmeler, göl kenarında balık yeme, çay içme	Gündelik rutinler, ritüeller, yere bağlılık, mahalle ve bölge kültürü, kapalılık	Trafik, akış, taşıtlar, kaos, keşmekeş, sürekli hareket	Statik heykeller oraya konmuş, mekânsal oluşum tamamlanmış gibi. Sokaklar farklı.
YERİN YARATILMASI (Place Creation)	Belediye etkili, deprem sonrası yeni okulların rezidanslar	Göl ve kıyı üzerine çalışmaların projeler var. Yolcu Feribotu önerisi	İnşa halinde, belediye müdahalesine dair olumsuz algı	Beşyol'da meydan önerisi, valiliğin yer aldığı yarışımın kaldırılması	Heykeller yapıldı, kentin kolektif hafızasına yerleştirilmiş.
YERSEL KUVVETLENDİRME (Place Intensification)	Yoğun yaya akışı, insan ölçeği, öğretilen önündeki açıklık ve çay bahçesi, dükkanların önüne konan masalar	Gölün kendisi mekânın etkisini güçlendiren bir öğe. Ancak dar ve süreksiz kıyı şeridi bu etkisini zayıflatıyor.	Konumları güçlü mekânsal öğe; mekânsal deneyim ritüelleri ve aidiyet, yere bağlanma düzeyi	Semaver Meydanı'nda boyalar küçük meydanlık; Beşyol'da Hz. Ömer Camii'nin önündeki park ve damının kendisi	Camiler ve önlerindeki boşluklar radaki aidiyeti deneyimi güçlendiriyor. Ama heykeller ayıf kalıyor.

Kent İmgesi:

- YOLLAR**
 - İPEKYOLU BULVARI
 - ERÇİŞYOLU BULVARI
 - MARASHADDESİ
 - CUMHURİYET ADDESİ
 - İKİ İNSAN BULVARI
 - İSKELE ADDESİ
- BÖLGELER**
 - ÇARŞI
 - KAMPÜS
 - SANAYİ BÖLGESİ
 - XAÇORT
 - KALEEVRESİ
 - TUŞBA
- DÜĞÜM NOKTALARI**
 - BEŞYOL
 - SEMAVER KAVŞAĞI MEYDANI
 - KİNYAS KARTAL KAVŞAĞI
- İŞARETLER**
 - İNÇİ KEFALİ HEYKELİ
 - SEMAVER HEYKELİ
 - VAN KEDİSİ HEYKELİ
- KENARLAR / SINIRLAR**
 - VAN GÖLÜ KİYISI
 - VAN KALESİ SİTALANİSİNİRİ
 - KURTULUŞ PARKI
 - XAÇORT VE ERREK DAĞI
 - TOPRAK KALE

Şekil 5. Van kentinin Kent İmgesi öğrenci çalışması (Mimarî Tasarım VI dersi, 2018)

Cumhuriyet caddelerinin hem yapılan araştırmalarda hem de öğrenci çalışmalarında yol bileşenine karşılık öne çıktığı gözlenmiştir. Burada daha önce ayrıntılarıyla ifadesini bulan çizgisel bir hareket ve en yoğun spontan yaya karşılaşmaları gerçekleşir. Kentteki en temel kenar öğesi ise Van Gölü kıyısı olarak algılanmış, ancak yaya hareketi anlamında ve sahiplenme potansiyeli düşünüldüğünde, dar ve süreksiz oluşu yaya deneyimini negatif yönde etkilemektedir. Bölgeler söz konusu olduğunda, öğrencilerin de araştırmacının da öne çıkardığı alt mahaller (özellikle Çağort) ve Kampüs olmaktadır. Bu

bölgelerde dairesel hareket gözlemlendiği gibi, daha içine kapalı bir yaya davranışı ve bağlamı olduğu düşünülebilir. *Düğüm noktalarının* başında, vilayeti de içine alan Beşyol bulunmakta, Semaver Meydanı (daha çok bir kavşak işlevinde) ve Öğretmenevi (daha çok bir durak işlevinde) yolların kesişimi olarak öne çıkmaktadır. *İşaret öğesi* olan ve genelde bu kavşak noktalarına yerleştirilen Van kent imgesine ilişkin (semaver, inci kefalı) heykeller kendileme açısından değersizdir, estetik değer düşüklüğünün ötesinde konumlandırılışları (kavşağın ortasında olmaları) bu öğeleri yayanın kendi deneyim ve hafızası içine almasını zorlaştırmaktadır.

2018 yılındaki çalışma esnasında üzerinde düşünülen ve her biri ayrı bir incelemeyi hak eden bu bölgelerden yukarıda da ifade edildiği üzere bazılarının öne çıktığı görülmüştür. Van YYÜ Şehir ve Bölge Planlama 2. sınıf öğrencileriyle 2020 yılı bahar döneminde –pandemi nedeniyle büyük bir kısmı kesintiye uğrasa da– *Kent, İnsan ve Çevre* dersinde Lynch'in (2010 [1960]) *Kent İmgesi* ve Göregenli'nin (2010) *Çevresel Psikoloji* okuma ve sunumlarının ardından, derin görüşme, zihin haritalama çalışmaları yapılmış; özellikle Van kentine ilişkin genel imge, algı, deneyim, sahiplenme kavramları ışığında, birer şehir plancısı adayı olan 28 öğrencinin "kentsel deneyim-yere bağlılık", "yürüme deneyimi-kendileme mekanizmaları" ve "algı-deneyim-temsil" başlıkları altında bireysel hikâyeleri ve zihinsel haritaları toplanmıştır.

Kentsel deneyim – yere bağlılık konusu irdelendiğinde, Van gölünün bir kentsel imge olarak öne çıktığı, ancak Kampüsteki dar sahil şeridinin süreksiz bir deneyim sunan mekân olarak algılandığı ortaya çıkıyor. Ayrıca öğrencilerin kentsel deneyimlerinde en problemleri gördüğü nokta yoğunluk, kalabalık ve özellikle toplu taşımlarda yaşadıkları problemlerdir. Bu da birer yaya olarak onların kente ait hissetmelerini, yürüme mekânlarının kalitesini ve kentsel deneyimlerinin zevkini, kullanışlılığını düşüren bir etken olarak beliriyor. Kent imgesi bileşenleri sorulduğunda, yollar söz konusu olduğunda, öğrencilerin kentsel deneyim ve algılarında özellikle Cumhuriyet Caddesi'nin, Maraş Caddesi'nin, Şemsiyeli Sokak'ın ve kampüs sahilinin önemli birer örnek olarak belirttiği de görülür. Sınır ve kenarlar tartışıldığında, dağların etekleri ve göl kenarının öne çıktığını; bölgelerde bazı farklılıklarla kimi öğrencilerin bildikleri yaşadıkları mahalleleri, sahili ve İskele, Edremit gibi tüm Van halkının gezindiği mekânları ve özellikle kampüsü saydıklarını; düğüm noktası dendiğinde genelde Beşyol kavşağında ortaklaştığını; işaret öğelerine ise kentin yine özellikle önemli taşıt aksları ve çarşı-merkezde yerleşmiş semaver ve inci kefalı heykellerini saydıklarını görüyoruz.

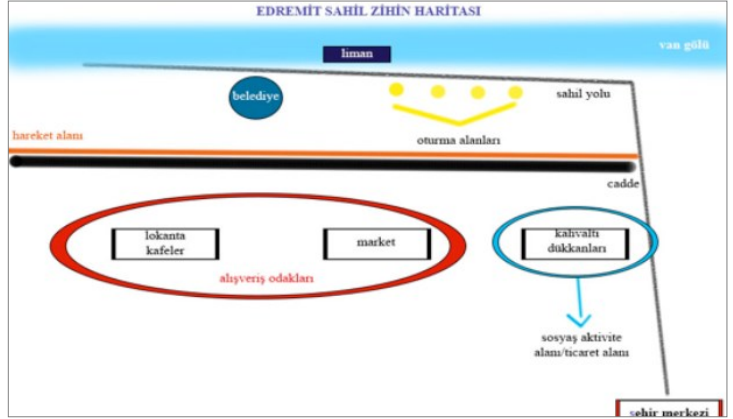
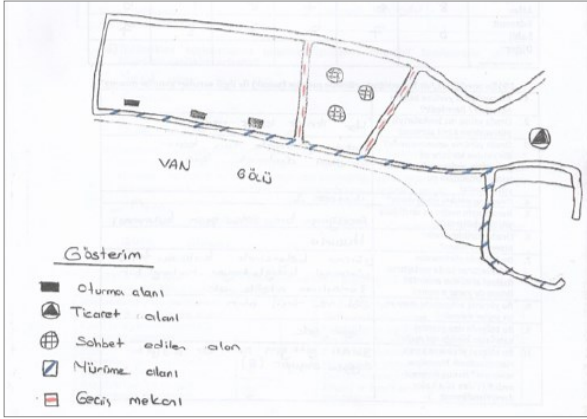
Yürüme deneyimi-kendileme mekanizmaları irdelendiğinde, özellikle Vanlı olan ve yıllardır Van'da yaşayan öğrencilerin Van'ı sahiplenmekte zorlanmadığı, bir yürüme deneyimlerini paylaşmaları istendiğinde Van'daki bir bölgeyi tariflediklerini, ancak bazı öğrencilerin bu deneyimi problemleri bulduğu ve yaşadığı ya da gördüğü farklı bir kentteki deneyimden söz açarak en keyif aldıkları yürüme deneyiminin haritası olarak o bölgeye ilişkin deneyimlerini kâğıda aktardıklarını görüyoruz. Çocukluklarının, alışkanlıklarının, anılarının ve kendini bu hafıza içinde güvende hissetmenin aidiyeti yükselttiğini saptayabiliyoruz, yazın taramasında da tartışılan bu noktayı destekler biçimde. Öğrencilerin deneyimlerinde ve algılarında *Kampüs Sahili* ile *Edremit Sahil*inin öne çıkması da bir diğer çarpıcı noktadır. Kampüs sahilini çizen öğrencilerin zihin haritalarında Maraş caddesine ilişkin çizilenlerin aksine, boşluklarla dolu bir alan olarak resmedildiği de saptanmıştır (Şekil 6).

28 öğrenciden 4'ü Van dışındaki sokak ya da yerleri en sevdikleri yürüme mekânı olarak tanıtmışken, 1'i Van'daki kendi mahallesini, 4'ü İskele Caddesi'ni, 5'i Maraş Caddesi-Beşyol yani merkez bölgesini, 5'i Kampüs sahilini, 8'i Edremit sahilini ve

SKETCH

Year | Yıl 2020
Volume | Cilt 02
Number | Sayı 02

"Kendileme' Odağında Kentte Yürümenin Mekânsal Topolojisi:
Van Örneğinde Alt Yürüme Bölgeleri"
Yasemin İlkay

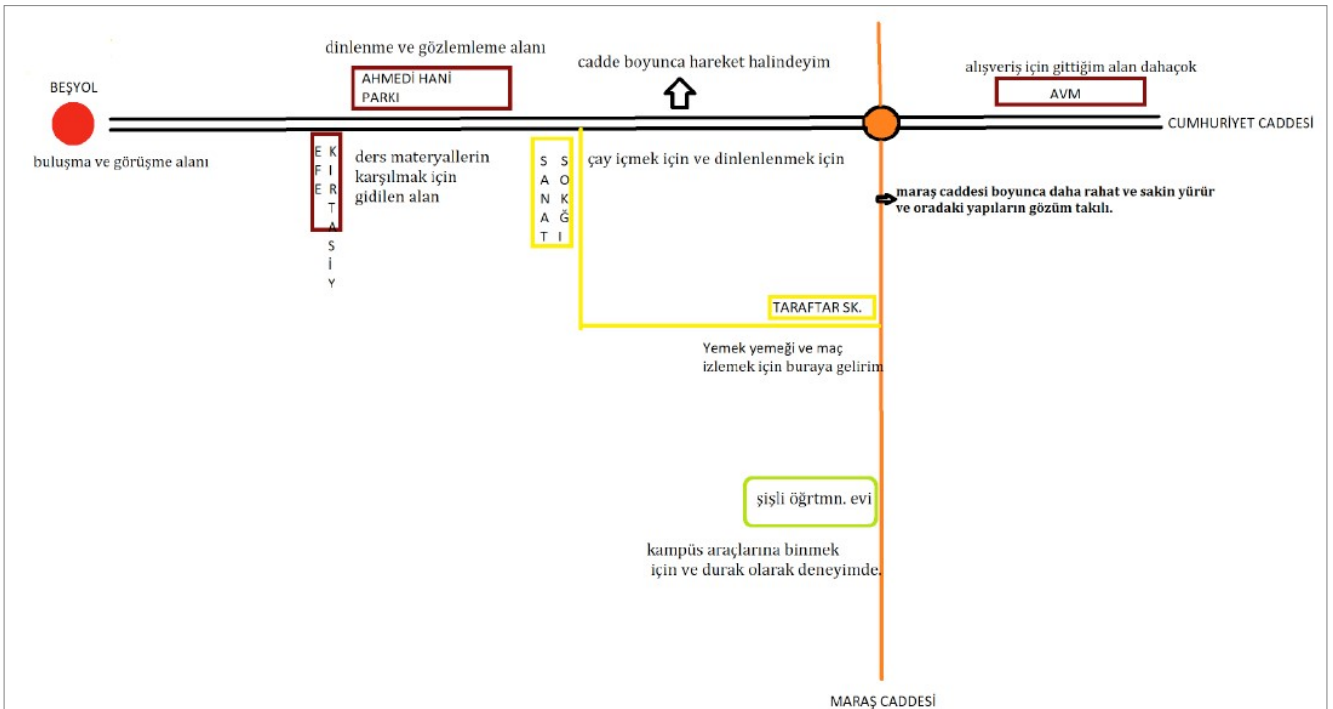

Şekil 6. Van kenti Zihin haritası öğrenci çalışmaları
Soldaki: Kampüs Sahil Yolu,
Sağdaki: Edremit Sahil (Kent,
İnsan ve Çevre dersi, 2020
Bahar

1 öğrenci de hem Kampüs hem Edremit sahilini en sevdiği yaya bölgesi olarak tariflemiştir. Öğrencilerden birinin en sevdiği/ait hissettiği yürüme mekânına ilişkin yanıt çarpıcıdır: "Yürümeyi en sevdiğim yer Maraş Caddesi'dir. Ama aynı zamanda da en nefret ettiğim yerdir." Bu yanıt, kentsel ritüellerinde ve gündelik hayatında önemli bir yere sahip olsa da Maraş Caddesi'nin yürüme ihtiyaçlarını ve aidiyet kriterlerini tam olarak karşılamadığını göstermektedir. Bununla ilişkili olarak, zihin haritası, algı-temsil konusunda da kendileme-kentsel deneyim noktasında da Maraş Caddesi'nin öğrencilerin zihin haritalarında yer alması dikkat çekmektedir. Bu, kampüste ya da başka bir mahallede yaşasa bile Maraş Caddesi'nin öğrencilerin gündelik hayatlarının önemli bir yerinde durmasından kaynaklanıyor olabilir, kullanılabilirlik, çeşitlilik ve çok işlevlilik açısından Maraş Caddesi öğrencilerin, eğlence, alışveriş, yeme-içme, buluşma gibi faaliyetlerini gerçekleştirdiği yer olarak öne çıkmaktadır. Bu doğrultuda zihin haritaları ve aidiyet repertuarları da zihin haritalarından da anlaşılacağı üzere çeşitlilik ve zenginlik göstermektedir (Şekil 7).

Şekil 7. Van kenti Zihin haritası öğrenci çalışmaları
Kent Merkezi/Çarşısı-Maraş Cumhuriyet Caddeleri ve Beşyol (Kent, İnsan ve Çevre dersi, 2020 Bahar)

Tüm bu analizler (Van kentinin özellikle kent merkezindeki canlılık ve Van gölü gibi bir doğal değer düşünülürken) çok önemli bir potansiyele sahip olduğunu ancak alt bölgeler anlamında kabaca dört farklı deneyim örüntüsünü davet ettiğini ve yürüme-kendileme anlamında da çelişiklerle bezeli bir harita

sunduğunu gösteriyor. Bunlardan *ilki* yoğunluğu, canlılığı ile *kent merkezi* (Çarşı: Maraş Caddesi-Cumhuriyet Caddesi-Beşyol), *ikincisi* sahili ve üniversite mekânı olması nedeniyle avantaja sahipken, örgütsüz mekânları ve işaret yoksunluğu ile sorunlu *kampüs alanı*, *üçüncü alan* öğrencilerin kendilerini güvende ve rahat hissettikleri, en yüksek aidiyeti duydukları *kendi yaşam alanları*, *mahalleleri* (ki bunlardan özellikle Xaçort ve Şabaniye mahalleri dikkate değerdir) ve *son* olarak farklı bir sahil deneyimi sunan *iskele ve Edremit* gibi bölgeler ki bu da henüz ne Maraş Caddesi-Çarşı kadar ne de kampüs kadar ayrıntılı bir şekilde zihinsel haritalarda yer etmiş değildir (Tablo 2).

Van'da YÜRÜME-KENDİLEME Alt Bölgeleri	1.BÖLGE: Kent merkezi (Çarşı: Maraş Caddesi-Cumhuriyet Caddesi-Beşyol)	2.BÖLGE: Kampüs alanı	3.BÖLGE: Kendi yaşam alanları, mahalleleri	4.BÖLGE: İskele ve Edremit sahil kenarları
Kentsel deneyim-yere bağlılık	Ulaşım modlarının düğüm noktası ancak aidiyet zayıf, zengin ve çeşitli kentsel deneyim sunumu, ritüeller	Mekânsal çeşitlilik zayıf ve deneyim yetersiz ancak aidiyet kent merkezine göre yüksektir.	Aidiyetin en yoğun yaşandığı alan ancak kentsel deneyimin aşinalığı ve ulaşım modlarının zayıflığı	Deneyim çeşitliliği kampüse göre ve mekânsal aidiyet kent merkezine göre yüksek
Yürüme deneyimi-kendileme mekanizmaları	Güvensizlik, ulaşım problemleri, Kültür Sokak ve Şemsiyeli Sokak'ın kafeleriyle öne çıkışı (durma)	Tekdüzelik, kargaşa göl kenarının darlığı ancak buna karşın aidiyet/kendilemenin yüksek oluşu	Farklılaşıyor. Ancak öğrencilerin en yoğun kendileme mekanizmaları kendi mahallerine yöneliktir (Hafıza).	İşlev çeşitliliği, sahil yolunun genişliği, sürekliliği ve modlar arası geçişlerin kendilemeyi mümkün kılması
Algı-deneyim-temsili	Faydalılık, Zengin, çeşitli ve yer yer karmaşık ilişki ve odaklarla rotaların temsili, kentsel ritüeller	Ait olma hissi, Kişisel ve gündelik keyifler, boşluklu, okunamayan çizilemeyen temsiller	Güvenli-rahat bir ortam & ait olma hissi, Ayrıntılı ve kişisel temsiller	Zevklilik, Kampüse göre daha dolu, merkeze göre daha sade henüz ritüelleşmemiş kurguların temsili

Tablo 2. Van'da kent imgesi-yere bağlanma çerçevesinde YÜRÜME-KENDİLEME Alt Bölgeleri Matrisi

Özellikle 2. ve 4. bölgeler olan kampüs ve Edremit sahil alanları Van Gölü'nün kentsel deneyim ve yürüme anlamında kullanılmayan potansiyelinin varlığını, kendileme koşullarının ve kullanışlı, güvenli, sürekli ve keyifli bir yaya hareketini ve nitelikli bir kentsel yürüme edimini mümkün kılmadığını göstermektedir. Öte yandan, 1.bölge olan kent merkezinde öne çıkan kentsel ritüellere yönelik potansiyeller, buluşma, sosyalleşme imkanları ve yürüme edimini destekleyecek çeşitlilikler de yoğunluk nedeniyle kesintiye uğramaktadır. Bu bölgeler arasında en güvenli-rahat ortam olarak tariflenen 3. yürüme bölgesi olarak öğrencilerin kendi mahalleleri (ya da yer yer Van'la karşılaştırıldığında doğup büyüdükleri 'kendi' kentleri) dikkat çekmektedir. Zevklilik kriterini de en çok 4.bölge olan Edremit Sahili'nin sağladığı gözlenmiştir. Her bir bölgenin yürüme edimi açısından Mehta (2008)'nin öne sürdüğü farklı bir yürünebilirlik kriterini karşıladığı söylenebilir (Tablo 2).

Araştırma sonrasında ortaya çıkan bu mozaik, yürünebilirliğin ve yürüme edimi içinde kendileme mekanizmalarının geliştirilmesi için yapılabilecek mekânsal müdahalelere ve üretilecek kentsel politikalara da işaret etmektedir. Her bir bölgenin, bu dört kriteri (*güvenli-rahat bir ortam*, *faydalılık*, *ait olma hissi* ve *zevklilik*) belli düzeylerde sağlaması ve geliştirilmiş ulaşım modlarıyla birbirine bağlanması, Van gölü kıyısında sürekliliği olan ve yer yer kentin diğer yaya bölgelerine farklı modlarla bağlanan ulaşım bağlantılarının planlanması, aidiyeti yükseltecek kent imgesi bileşenlerinin kentsel tasarım projelerinin içine

yerleştirilmesi (özellikle deneyim çeşitliliğini ve kendilemeyi destekleyecek işaret, odak, kenar ve yolların kurgulanması) yaya çeşitliliğini ve mekânsal aidiyet-kendileme derecesini artıracaktır. Bu da kentte daha sahici bir canlılığın ve mekânsal-deneyimsel zenginliğin oluşmasına olanak tanıyacak ve daha önce tartışılan Seamon (2013)'un tariflediği altı yere bağlanma sürecinin kent imgesi ile ilişki içinde Van kentinde geliştirilip daha homojen bir harita ortaya çıkarmasını mümkün kılacaktır. Bu bölgelerin kendi alt bölgeleri ve her birinin ne tür deneyimlere bağlam oluşturduğu derinden incelendiğinde, daha anlamlı ve kendilemeye olanak tanıyan mekânlar tasarlanabileceği açıktır. Bu çalışmanın değeri de buradan gelmektedir. Tasarımcı ve/ya kent politikacısı için, yürümek gibi gözden kaçırılan bu gündelik edim süresince kentin bedenimize dokunduğu yerden araştırmaya, izlemeye başlamak, politika üretirken ve tasarım yaparken dikkate alınması gereken kentsel alt bölgeler konusunda değerli bir çıktı sunacak ve derinleştirilebilecek çalışmalara çıkış noktası olacaktır.

Teşekkürler

Bu çalışmaya derslerde, stüdyolarda ve ders sonrası gündelik hayatlarında benimle birlikte kafa yormuş tüm öğrencilerime teşekkürü borç bilirim. Özellikle 2017-2020 yılları arasında *Kentlilik Bilinci* dersimi alan mimarlık öğrencilerine ve 2020 bahar döneminde *Kent, İnsan ve Çevre* dersimi alan planlama ikinci sınıf öğrencilerime katkılarından dolayı minnettarım.

Kaynaklar

- Altman, I. ve Low, S. M., eds. 1992. *Place Attachment*. New York: Plenum.
- De Certeau, M. 1984. *The Practice of Everyday Life*. Translated by Steven Rendell. Berkley: University of California.
- Bildirir Metni: Kentte Bedenin Oluşturduğu Ev*. (9.9.2011) <http://www.depolarla.blogspot.com>. Kentsel Konut, Yeniden Bugün, İstanbul Konulu Mimari Tasarım Stüdyosu Çalışma Ve Depolama Alanı.
- Gehl, J. 2011. *Life Between Buildings: Using Public Space*. USA: Island Press.
- Göregenli, M. 2010. *Çevre Psikolojisi - İnsan Mekân İlişkileri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Gros, F. 2017. *Yürümenin Felsefesi*. İstanbul: Kolektif Kitap.
- Hillier, B. ve Hanson J. 1984. *The Social Logic of Space*. Great Britain: Cambridge University of Press.
- Hillier, B. 1996. *Space is the Machine: A Configurational Theory of Architecture*. Great Britain: Cambridge University of Press.
- Isaacs, R. 2010. "The Urban Picturesque: An Aesthetic Experience of Urban Pedestrian Places." *Journal of Urban Design* 5 (2): 145-180.
- Jacobs, J. 2011. *Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı* [Orijinal adı: The Death and Life of Great American Cities]. İstanbul: Metis Yayınları.
- Jiang, B., ve Omer, I. 2007. "Spatial Topology and Its Structural Analysis based on the Concept of Simplicial Complex." *Transactions in GIS* 11 (6):943-960.
- İlkay, Y. 2018. "Liveliness Pattern of Van City Centre (Bazaar) from the Viewpoint of Flâneur/Flâneuse: Spatial Topology of Two Main Axes with Open and Green Areas." chp.12., *Cultural Landscape of Van, Turkey* (e-book) içinde, (Editörler: Dr. Gökçen Firdevs Yücel Caymaz, Prof.Dr. Bilge Işık), 168-183. İstanbul: İstanbul Aydın University Publications.
- İlkay, Y. ve Keleş Eriçok A. 2018. "Sosyal Ve Kültürel Sürdürülebilirlik Ekseninde Van'da Kentsel Sahiplenme Potansiyelleri." II. Uluslararası Şehir, Çevre ve Sağlık Kongresi, Nisan 16-20, 2018, Ürgüp/Kapadokya.
- Lefebvre, H. 1991. *Production of Space*. Oxford: Blackwell.

- Lewicka, M. 2011. "Place Attachment: How far have we come in the last 40 years?." *Journal of Environmental Psychology* Vol. 31: 207-230.
- Lynch, K. 2010. *Kent İmgesi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları/Kültür Yayınları.
- Manzo L. C. Ve Wright P. 2013. "Introduction." *Place Attachment* içinde (der. Manzo ve Wright). London & New York: Routledge.
- Mehta, V. 2008. "Walkable Streets: Pedestrian Behaviour, Perceptions and Attitudes." *Journal of Urbanism* 1 (3): 217-249.
- Pamuk, O. 2013. *İstanbul Hatıralar ve Şehir*. İstanbul: YKY.
- Paquot, T. 2011. *Şehrsel Bedenler: Beton ile Asfalt Arasında Hassasiyetler*. İstanbul: Everest Yayınları/Satırarası.
- Ratti, C. 2004. "Urban Texture and Space Syntax: Some Inconsistencies." *Environment and Planning B: Planning and Design* Vol. 31.
- Scannel, L. ve Gifford, R. 2010. "Defining Place Attachment: A Tripartite Organizing Framework." *Journal of Environmental Psychology* 30: 1-10.
- Seamon, D. 2013. "Place Attachment and Phenomenology, The Synergistic Dynamism of Place." *Place Attachment* içinde (der. Manzo ve Wright). London & New York: Routledge.
- Sennett, R. 2008. *Ten ve Taş: Batı Uygarlığında Beden ve Şehir* [Orijinal adı: *Flesh and Stone: The Body and the City in Western Civilization (1994)*]. İstanbul: Metis Yayınları.
- Simonsen, K. 2005. "Bodies, Sensations, Space and Time: The Contribution from Henri Lefebvre." *Geogr. Ann.* 87 B (1): 1-14.
- Şahin Yeşil S. 2016. "Psikocoğrafya ve Bir Şehir Gezginin Anıları." Monograf içinde, *Edebiyat Eleştiri Dergisi* 2016/5: 124-149.
- Tanpınar, A. H. 1960. *İstanbul, Beş Şehir*. Ankara: İş Bankası Yayınları.
- Tversky, B. 2003. "Structures of mental spaces." *Environment and Behaviour* 35 (1): 66-80.
- Werner, S. ve Schindler, L. E. 2004. "The Role of Spatial Reference Frames in Architecture." *Environment and Behaviour* 36 (4): 217-249.

Spatial Topology of Walking through 'Appropriation': Sub-regions of Walking in the Case of Van

Yasemin İLKAY *

* Department of City and Regional Planning, Van Yüzüncü Yıl University

Abstract

Walking is an urban experience through which the urban space penetrates both our body and mind although we usually do not sense. Moreover, it is the most basic activity of marking and possessing urban common spaces. This study concentrates on how a walking body perceives, and possesses pattern of urban common spaces via his/her movements and pauses in Van case and aims to reveal differentiated walking districts. The research question will be answered via a synthesis of Kevin Lynch's City Image perspective and six processes of place attachment and appropriation presented by David Seamon, analysing the small cases and student studies from 2016 to 2020, especially the mental maps and narratives collected from second grade city planning students in Van Yüzüncü Yıl University in addition to the pre-observations conducted during 2016-2018. Recognizing the differentiated urban regions via the activity of walking would create a path to take an input for policy and design processes to produce more qualitative and possessed pedestrian zones in the city

Submitted | Gönderim: 24.08.2020
Accepted | Kabul: 12.03.2021

Correspondance | İletişim:
yasemin.ilkay@gmail.com

doi: 10.5505/sjcrp.2021.43153

Keywords: Street, Walking, Image of the City, Spatial Appropriation, Psychogeography, Van.